

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th October - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

ALLYUZIYA TUSHUNCHASI VA UNING TURLARI, O`ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Bozorova Matluba Aminovna,

Buxoro davlat Pedagogika instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada allyuziya adabiyotshunoslik va madaniyatshunoslikdagi dolzarb tadqiqot sohasi ekanligi, hamda allyuziyaning sematik vosita sifatidagi asosiy xususiyatlari, uning o'ziga xos ma'nolari ahamiyati haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Allyuziya, madaniyat, badiiy asarlar, iqtibos, eslatma, ijtimoiy hayot faktlari, matn. epitrop, applikatsiya

Allyuziyalar boy madaniy ahamiyatga ega semantik xususiyatni ifodalaydigan birliklardir. Ushbu stilistik ko`rinish qo'shimchalarni pretsedentdan yangi matnga qo'shimcha ma'nolarni kiritishni ta'minlaydigan matnlararo vosita deb hisoblash mumkin. Badiiy matn matnni keng tushunamiz: u ham matn, ham matndan tashqari ob'ekt bo'lishi mumkin. Allyuziyalar turli ma'nolarga ega bo'lishi mumkin: diniy manbalar matni, mifologik syujetlar va personajlar, kino, adabiy asarlar, mashhur shaxslar, tarixiy voqealar, ijtimoiy hayot faktlari, maqollar, shuningdek, til va madaniyatning boshqa hodisalari.

Adabiy allyuziyalar guruhi adabiy asarlar syujeti, ularning xarakterlari va muayyan muallifning ijodiy uslubining o'ziga xos xususiyatlarini o`xshatish bilan ifodalaydi. Asosan, badiiy asardagi allyuziyalar qiyosiy o`xshatish vazifasini bajaradi va ularning shakli tarjimalarda to`liq ifodalanadi. Metamatn ko'pincha allyuziya manbasini yoki manbani qo'shimcha semantik mazmuni bilan izohlaydi va kino allyuziyalarida bo'lgani kabi, butun dunyoda keng tarqalmagan, ma'lum bir hududning o`ziga xos madaniy hodisalar uchun mo'ljallangan. Adabiy metamatn madaniy ma'lumotlarga boy qo'shimchalarni uzatishda muhim rol o'ynaydi. Uning kirish qismi o'quvchining asosiy bilimidagi bo'shliqlarni to'ldirishga yordam beradi va unga allyuziyani "ochish" va undan qo'shimcha ma'no chiqarish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni beradi. Badiiy asarlarda sahifa izohlari yoki so'nggi sharhlar ko'rinishidagi eslatmalar allyuziya manbasini, uning qo'shimcha semantik mazmunini yoki ikkalasini bir vaqtning o'zida ochib beradi, shuningdek, boy madaniy ma'lumotlarni taqdim etadi. Ingliz tilidagi metamatn ko'pincha ingliz tilida

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th October - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

so'zlashuvchi xalqlar, davlatlar madaniyatiga xos bo'lgan hodisalarni tushuntirish uchun kiritiladi va boshqa tillarida so'zlashuvchi aholiga ma'lum bo'lgan eslatmalar va qiyosiy o'xshatishlar odatda izohlanmaydi. Ushbu stilistik figurani o'rganishga qaratilgan ko'plab tadqiqot ishlarga qaramasdan, V. Moskvina allyuziyani "stilistikaning eng kam aniqlangan kategoriyalaridan biri" deb hisoblaydi [1], buning sababini, xususan, allyuziya texnikasi ko'rinishlarining yetarli darajada aniq belgilanmaganligida ko'radi. Olim allyuziyaning quyidagi shakllarini ajratishni taklif qiladi: 1) epitrop - biror narsa, hodisani tavsiflash uchun yoki evfemistik allyuziya maqsadida qoylaniladigan noadabiy xarakterdagi allyuziya;

2) matnli allyuziya - "asl matn yoki parchaning nominativ konvolyutsiyasi" bo'lgan boshqa adabiy asarga yashirin va qisqacha havola; 3) applikatsiya - "manbaga murojaat qilmasdan, qabul qiluvchiga ma'lum bo'lgan matn parchasi" dan foydalanish.

T. Ivushkina ta'kidlaganidek, badiiy matnning allyuziya rejasini o'rganishda eng muhimi bilim va ta'lim darajasi bo'lib, "bu ma'lumot manbasini tan olish va muallif tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarni "deshifrlash" uchun zarurdir va , oxir-oqibat, badiiy niyatni tushunish uchun ishlaydi" [2]. Bu pozitsiyani G. Fadeeva ham qo'shadi: "Manba matnni (bahona) bilmaslik yoki to'liq bilmaslik badiiy asarni adekvat idrok etish va sharhlashni imkonsiz qiladi va axborotning jiddiy yo'qotilishiga olib keladi" [3]. Shuning uchun, o'qish va idrok qilish uchun muallifning niyatiga mos kelishini aniqlash kerak. Boy madaniy va ma'rifiy o'quvchi "dunyoqarashi"ning yo'qligi zamonaviy dunyoda ko'pincha matnida turli xil allyuziyalarni o'z ichiga olgan asarlarni tushunishga to'sqinlik qiladi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, badiiy asarlardagi allyuziyalarni o'rganish natijalari allyuziya turlari haqida ba'zi xulosalar chiqarishga imkon beradi.

-Allyuziyali qo'shimchalar badiiy matnlarning organik qismidir; yashirinlik darajasida turlicha bo'lgan allyuziyali elementlar yozuvchining umumiy madaniy va adabiy bilimlari chuqurligidan dalolat beradi.

-Madaniy boy belgilar sifatida allyuziyalar madaniyatlararo dialog -muallif va o'quvchi munosabati nafaqat turli milliy adabiyotlar, balki turli vaqt o'lchovlaridagi allyuziyali materiallar asosida qurilgan bo'lib, bu adabiy matnlarni boyitib, o'quvchini chuqur madaniy singdirishga xizmat qiladi.

-Kino allyuziya elementlari jahon kinosi durdonalari bilan bog'langanligi, asarlarga allyuziyalar, diniy manbalardagi va adabiy allyuziyalardan farqli o'laroq, filmlarning mashhurligi tufayli kitobxonlar uchun kodlashtirish osonligi bilan ajralib turadi.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th October - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

-Allyuziyalar turli funktsiyalarni bajaradi: ular o'quvchi ongini faollashtiradi, qo'shimcha assotsiatsiyalarni keltirib chiqaradi, o'quvchining intellektual va axloqiy takomillashuviga hissa qo'shadi, asarlarning emotsional-ekspressiv funktsiyasini amalga oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Москвин В.П. Аллюзия как фигура интертекста // Грани познания : электрон. науч.-образоват. журн. 2014. №1 (28). URL: <http://grani.vspu.ru/files/publics/1389778094.pdf>
2. Ивушкина Т.А. Аллюзивные элементы в романах Past Imperfect Джулиана Феллоуз и Rules of Civility Амора Таулиз (в социолингвистическом и сопоставительном аспектах) // Филологические науки в МГИМО. 2019. №19 (3). С. 74—82.
3. Фадеева Г.М. Общекультурная и текстовая значимость литературных аллюзий в художественном тексте // Вестник Московского государственного лингвистического университета. Гуманитарные науки. 2020.
4. Кожина М. Н. О соотношении стилистики и прагматики. Стилистика и прагматика : тезисы докл. науч. конф. Пермь : Перм. ун-т, 1997. С. 3–7.
Кривенко Б. В. Фразеология и газетная речь // Русская речь. 1993. № 3. С. 44–49.
Лотман Ю. М. Культура и взрыв. Семиосфера. СПб., 2000. С. 112–146.

